

На основу члана 5. став 2. Закона о признавању сорти пољопривредног биља („Службени гласник РС”, број 30/10),

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

П Р А В И Л Н И К
О МЕТОДАМА ИСПИТИВАЊА СОРТЕ МАКА (*Papaver somniferum* L.)
РАДИ ПРИЗНАВАЊА СОРТЕ
- „Службени гласник РС”, број 3/23 од 20. јануара 2023. године -

Члан 1.

Овим правилником прописују се методе испитивања сорте мака (у даљем тексту: сорта) на огледном пољу и у лабораторији, ради признавања.

Методама из става 1. овог члана испитују се одређене битне особине сорте, ради утврђивања:

- 1) производне и употребне вредности сорте (VCU тест);
- 2) различитости, униформности и стабилности сорте (DUS тест).

Члан 2.

Производна и употребна вредност сорте утврђује се на основу резултата испитивања одређених битних особина сорте које се односе на:

- 1) принос семена (са 12% влаге);
- 2) садржај влаге у семену (%);
- 3) садржај уља у семену (%);
- 4) масу 1000 семена (g);
- 5) просечан број чаура по биљци;
- 6) принос чауре (kg/ha);
- 7) пуцање чауре;
- 8) толерантност, односно отпорност на болести и штеточине;
- 9) дужину вегетације.

Сорта се испитује тако што се битне особине из става 1. овог члана сорте која се испитује упоређују са битним особинама једне или више сорти стандард, у складу са законом којим се уређује признавање сорти пољопривредног биља.

Члан 3.

Сорта се испитује у једном или више огледа постављених на огледном пољу на више локалитета. Оглед чине елементарне парцеле на којима се врши испитивање.

Оглед из става 1. овог члана изводи се по плану „потпуно случајног блок система” у четири понављања.

Члан 4.

Сорта се испитује на огледном пољу у складу са захтевом за признавање сорте у којем власник сорте, односно његов овлашћени заступник предлаже да се сорта, ради испитивања, разврста у одговарајућу групу према времену сетве на јару или озиму, односно према другим специфичним захтевима.

Разврстана сорта сеје се, ради испитивања, у одговарајући оглед.

За испитивање на огледном пољу доставља се семе сорте које је испитаног квалитета, здравствено исправно и третирано инсектицидима и фунгицидима.

Члан 5.

Предусев на целој површини огледног поља на коме се врши испитивање сорте мора да буде иста култура.

Сорта се на истом огледном пољу може испитивати најмање после шест година, под условом да у том периоду нису сејане друге уљане биљне врсте.

Сорта се испитује на земљишту које је пре сетве испитано на присутност земљишних штеточина и, по потреби, предсетвено третирано инсектицидима.

Количине минералних ђубрива, време и начин њихове примене, као и остале агротехничке мере примењују се на огледном пољу тако да буду у складу са највишим нивоом технологије производње мака, а ради испољавања генетског потенцијала сорте.

Сетву сорти у једном огледу треба обавити истог дана и у року који се у том локалитету сматра оптималним.

Члан 6.

Оглед за испитивање сорте поставља се са елементима датим у Табели - Елементи огледа за испитивања сорте мака.

Табела - Елементи огледа за испитивања сорте мака

Елементи огледа	
дужина елементарне парцеле	5m
ширина елементарне парцеле	1m
површина елементарне парцеле	5,0m ²
дубина сетве	2-3cm
размак између редова	50cm
размак у реду	3cm
број редова по елементарној парцели	3
број биљака у реду	167
број биљака на парцели	500
број биљака на хектару	670.000
размак између парцела	50cm
размак између блокова (понављања)	50cm

Члан 7.

У периоду вегетације сорте на огледном пољу евидентирају се следећи подаци:

- 1) датум сетве;
- 2) датум ницања (када је више од 50% никлих биљака);

- 3) број биљака на елементарној парцели после ницања (у свим понављањима);
- 4) датум цветања (50% цветалих биљака);
- 5) висина биљке (у см – мерити од основе до врха биљке);
- 6) уједначеност формирања чауре-главице (1-5);
- 7) просечан број чаура по биљци;
- 8) отпорност на полегање (оцењује се пред жетву);
- 9) датум пуне зрелости;
- 10) пуцање чаура (у %);
- 11) датум жетве.

Код оцењивања отпорности према полегању у пољским условима и пуцању чаура, користи се оцена од (1) до (5), и то:

- 1) оцена 1 - усев без полегања, без пуцања чаура;
- 2) оцена 2 - усев са 25% полеглих биљака; са 25% испуцалих чаура;
- 3) оцена 3 - усев са 50% полеглих биљака; са 50% испуцалих чаура;
- 4) оцена 4 - усев са 75% полеглих биљака; са 75% испуцалих чаура;
- 5) оцена 5 - усев са 100% полеглих биљака; са 100% испуцалих чаура.

Члан 8.

У току испитивања сорте на огледном пољу врши се праћење и оцењивање појаве: пламењаче (*Peronospora arborescens*), црне пегавости (*Pleospora calvescens*), бактеријске увелости мака (*Xanthomonas papavericola*).

У случају појаве болести из става 1. овог члана оцењује се степен осетљивости испитиваних сорти и степен присуства болести, оценама од један (1) до девет (9), и то:

- 1) оцена 1 - сорта отпорна, усев без симптома болести, степен присуства болести 0%;
- 2) оцена 2 - сорта толерантна, присуство болести у траговима, степен присуства болести до 2%;
- 3) оцена 3 - сорта подложна нападу болести, напад болести слаб са степеном присуства болести до 5%;
- 4) оцена 4 - сорта слабо осетљива на напад болести, напад болести уочљив са степеном присуства болести до 10%;
- 5) оцена 5 - сорта средње осетљива на напад болести, напад болести средњи са степеном присуства болести до 20%;
- 6) оцена 6 - сорта осетљива на напад болести, напад болести изразит са степеном присуства болести до 40%;
- 7) оцена 7 - сорта јако осетљива на напад болести, напад болести јак са степеном присуства болести до 60%;
- 8) оцена 8 - сорта врло осетљива на напад болести, напад болести врло јак са степеном присуства болести до 80%;
- 9) оцена 9 - сорта изузетно осетљива на напад болести, напад болести изузетно јак са степеном присуства болести преко 80%.

Под степеном присуства болести подразумева се проценат оштећења биљака или проценат оштећених биљних делова или број штетних организама на делу или целој биљци или на m^2 и слично у зависности од специфичности појављивања одређених штетних организама.

Члан 9.

Ако се у току испитивања сорте на огледном пољу појаве биљне штеточине у значајнијем броју врши се њихово евидентирање (сива макова пипа, макова коренова пипа и др.).

Члан 10.

Непосредно пред жетву утврђује се број биљака на парцели у свим понављањима. Дозвољено одступање је 15% празних места од укупног броја биљака на парцели.

Члан 11.

Извођач огледа обавља жетву у фази пуне зрелости сваке сорте посебно, без чекања да се цео оглед истовремено пожање.

Члан 12.

Непосредно након жетве утврђује се принос семена и проценат влаге у зрну по парцели за свако понављање.

Принос зрна се обрачунава на бази 12% влаге по елементарним парцелама.

Члан 13.

Испитивања у лабораторији обухватају утврђивање масе 1000 семена (g), садржаја протеина, садржаја сировог уља на суву материју, као и садржај: морфијума, кодеина, тебаина и наркотина.

Садржај сировог уља на суву материју утврђује се из једног просечног узорка од 0,6 kg из свих понављања, узетог са сваког локалитета након жетве.

Узорак семена се пакује у натрон или платнену кесу, затвара, обележава додељеним шифрама које је имао у огледу и доставља овлашћеној лабораторији која ради анализе узорака.

Члан 14.

Извођач огледа који испитује сорту на огледном пољу евидентира следеће податке: назив извођача огледа; име и презиме одговорног лица за извођење огледа; локалитет на коме се изводи оглед; тип земљишта и садржај хранљивих материја у земљишту на коме се налази огледно поље; предусев; обављене агротехничке мере; податке из чл. 7-10. и члана 12. овог правилника, као и друге податке који утичу на принос испитиване сорте (оштећења од дивљачи, птица, штеточина и природних непогода и др.).

Извођач огледа који испитује сорту у лабораторији евидентира податке из члана 13. овог правилника, као и назив извођача анализе, одговорно лице за извођење анализе и локалитет и шифру сорте са локалитета на коме се изводи оглед.

Подаци из ст. 1. и 2. овог члана саставни су део годишњих и коначних резултата испитивања.

Члан 15.

Различитост, униформност и стабилност сорте мака испитује се методом одређеном техничким упутством за тестирање различитости, униформности и стабилности сорте мака.

Члан 16.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број: 110-00-00222/2022-09
У Београду, 11. јануара 2023. године

МИНИСТАР

Јелена Танасковић